

DORI MODDALARDAN O‘TKIR ZAHARLANISH VA UNI DAVOLASHDA XALQ TABOBATIDAN FOYDALANISH

Qodirova Shaxlo Muzafarovna

Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat Salomatligi texnikumi maxsus fan o`qituvchisi

qodirovashaxlo17@gmail.com

Nabijonova Saida Sherzod qizi

Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat Salomatligi texnikumi talabasi

saidanabijonova@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada dori vositalaridan noto‘g‘ri foydalanish oqibatida yuzaga keladigan o‘tkir zaharlanish holatlari, ularning klinik belgilari, zamonaviy tibbiy davolash yo‘llari va xalq tabobatining qo‘llanilishi chuqur tahlil etiladi. Bugungi kunda dori vositalarining haddan ziyod yoki noto‘g‘ri ishlatilishi turli yoshdagi aholida keng uchrab, jiddiy sog‘liq muammolariga sabab bo‘lmoqda. Xalq tabobati usullarining o‘rganilishi esa qo‘llab-quvvatlovchi terapiya sifatida muhim sanaladi.

Kalit so‘zlar: o‘tkir zaharlanish, dori vositalari, xalq tabobati, davolash usullari, antidot, faollashtirilgan ko‘mir, toksin

Zamonaviy tibbiyotda dorilar muhim ahamiyatga ega bo‘lib, kasalliklarni davolash, simptomlarni kamaytirish va sog‘liqni tiklashda keng qo‘llaniladi. Biroq, har qanday dori, noto‘g‘ri yoki me‘yoridan ortiqcha iste‘mol qilinsa, u organizmga zaharli ta‘sir ko‘rsatadi. Ayniqsa, yurak dorilari, og‘riq qoldiruvchi vositalar, antidepressantlar, uyqu dorilari va antibiotiklar orasida zaharlanishga olib keluvchi holatlar ko‘p uchraydi.

O‘zbekiston va boshqa rivojlanayotgan mamlakatlarda o‘z-o‘zini davolash, shifokor nazoratisiz dori ishlatish odati keng tarqalgan. Bundan tashqari, ko‘pchilik aholining xalq tabobatiga bo‘lgan ishonchi kuchli bo‘lib, zaharlanish holatlarida ham

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073/Volume-3, Issue-6

ularni qo'llash holatlari mavjud. Shu sababli, bu mavzu nafaqat tibbiyot sohasi uchun, balki keng jamoatchilik uchun ham dolzarb hisoblanadi.

I. O'tkir dori zaharlanishining sabablari

1. Noto'g'ri dozada dori qabul qilish

Ko'plab holatlarda dori vositasining tavsiya etilgan dozasidan ortiq miqdorda qabul qilinishi zaharlanishga olib keladi. Masalan, paratsetamol me'yoridan ortiq iste'mol qilinganda jigar faoliyati og'ir darajada buziladi.

2. Bolalarda tasodifiy zaharlanish

Bolalar e'tiborsizlik natijasida rang-barang tabletka yoki siroplarni o'yinchoq deb qabul qilib, ularni iste'mol qilishi mumkin. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, 5 yoshgacha bo'lgan bolalarda dori zaharlanishi eng yuqori ko'rsatkichga ega.

3. Ruhiy holatlar sababli zaharlanish

O'z joniga qasd qilish maqsadida dorilarni ataylab ortiqcha miqdorda ichish ham keng tarqalgan. Ayniqsa, antidepressantlar, tinchlantiruvchi vositalar va alkohol bilan birga qabul qilingan dorilar xavfli kombinatsiyadir.

4. Dori-darmonlar o'rtasida o'zaro salbiy ta'sir

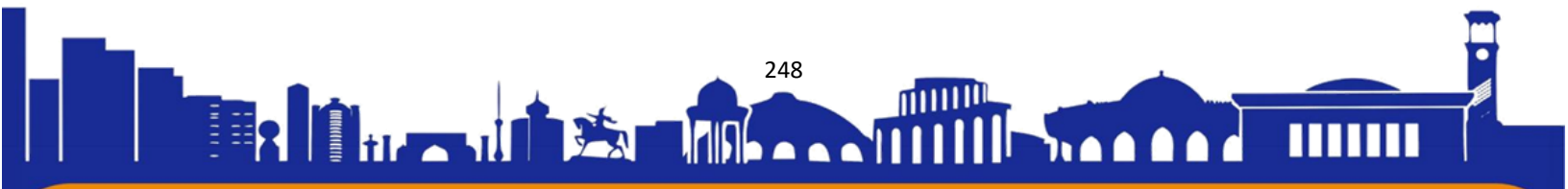
Ayrim dorilarni birgalikda qabul qilish salbiy o'zaro ta'sirga kirishadi va organizmda toksik reaksiyalar yuzaga keladi.

II. O'tkir zaharlanish belgilari va turlari

1. Klinik simptomlar

O'tkir dori zaharlanishining asosiy belgilariga quyidagilar kiradi:

- Ko'ngil aynishi, qusish
- Bosh og'rig'i va bosh aylanishi
- Tana haroratining o'zgarishi
- Yurak urishining tezlashishi yoki sustlashishi

- Nafas olish buzilishi
- Qon bosimining keskin tushishi
- Ko‘z qorachig‘ining kengayishi yoki torayishi
- Hushdan ketish, koma

2. Zaharlanish turlari

- Yengil darajadagi zaharlanish: oz miqdordagi dori ta’sirida, simptomlar minimal.
- O‘rta darajadagi zaharlanish: me’da va yurak-qon tomir tizimiga sezilarli ta’sir.
- Og‘ir darajadagi zaharlanish: hayot uchun xavfli holat; koma, nafas yetishmovchiligi, yurak to‘xtashi kuzatiladi.

III. Tibbiy davolash usullari

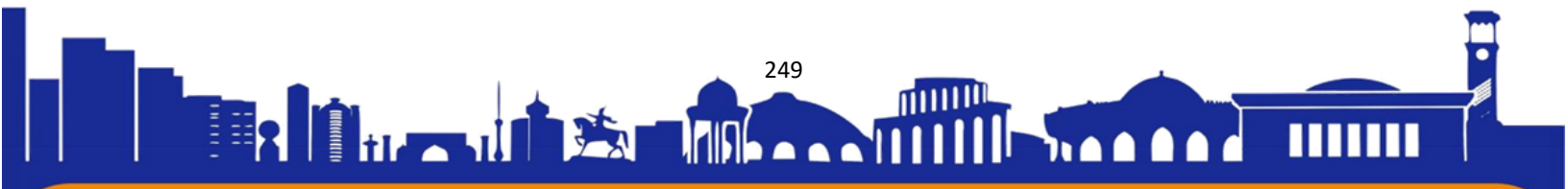
1. Tez yordam chorasi

- Me'dani yuvish: zaharni me’dadan chiqarish uchun iloji boricha tez amalga oshiriladi.
- Faollashtirilgan ko‘mir: toksinlarni o‘ziga yutib, so‘rilishini oldini oladi.
- Rehidratasion terapiya: suyuqlik va elektrolitlarni tiklaydi.
- Antidotlar: muayyan dori zaharlanishiga qarshi maxsus dori vositalari (masalan, paratsetamolga qarshi N-asetilsistein).

2. Simptomatik terapiya

- Tana haroratini tushirish
- Tinchlantiruvchi dorilar (agar zarurat bo‘lsa)
- Yurak va nafas faoliyatini nazorat qilish
- Sun’iy ventilyatsiya (og‘ir hollarda)

IV. Xalq tabobatida davolash usullari

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073/Volume-3, Issue-6

- Xalq tabobati asrlar davomida turli kasalliklarni davolashda yordam bergan. Ammo bu usullar zamonaviy tibbiyot o'rnini bosa olmaydi, faqatgina yordamchi vosita sifatida qaraladi.

1. O'simliklardan foydalanish

- Shuvoq (Polyn): me'dani tozalaydi, ishtahani tiklaydi.
- Zanjabil ildizi: qusishni kamaytiradi, yurak faoliyatini tiklaydi.
- Qora sedana urug'i: immun tizimni faollashtiradi, yallig'lanishga qarshi ta'sir qiladi.
- Yong'oq damlamasi: ba'zi hollarda me'dani tozalash uchun iste'mol qilinadi.
- Asal va limon: organizmni umumiy mustahkamlovchi vosita.

2. Damlamalar va choylar

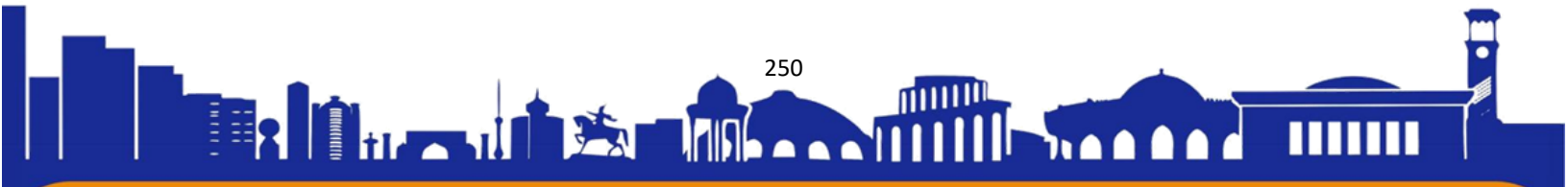
- Rayhon choyi: asab tizimini tinchlantiradi.
- Gulxayri damlamasi: nafas tizimiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.
- Qizilmiya ildizi damlamasi: jigar va buyrak faoliyatini kuchaytiradi.

3. Tabiiy usullar

- Ko'p miqdorda iliq suv ichish
- Mo'tadil ochlik (zarurat bo'lsa)
- Nafas mashqlari, yengil yurish mashqlari

XULOSA

Dori vositalari bilan bog'liq o'tkir zaharlanish holatlari bugungi kunda dolzarb tibbiy muammolardan biri hisoblanadi. Bu holatlarda birinchi navbatda kasallikning darajasini to'g'ri baholash va tezkor tibbiy yordam ko'rsatish muhimdir. Shu bilan birga, xalq tabobati vositalari ham samarali yordamchi usul bo'lib xizmat qilishi mumkin, ammo ular hech qachon asosiy davo o'rnini bosmasligi kerak. Har qanday zaharlanish holatida shifokor bilan maslahatlashish va o'z-o'zini davolashdan saqlanish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi – Klinik protokollar, 2023
2. WHO Guidelines for Management of Poisoning and Drug Overdose, 2021
3. Zokirov M., “Toksikologiya asoslari”, Toshkent, 2022
4. Allayev Sh. “Xalq tabobati ensiklopediyasi”, 2020
5. Harrison’s Internal Medicine. 21st Edition
6. WebMD. Drug Overdose: Symptoms and Treatment.
7. Mayo Clinic – Drug Overdose First Aid Recommendations